

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Підлісна Яна Юріївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Проблеми і розвиток страхового ринку України
(назва кваліфікаційної роботи магістра)

072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр і назва спеціальності)

Студента 4 курсу _____ Підлісна Я. Ю.
(номер курсу) (підпис) (ініціали, прізвище)

групи ФСз-61с
(шифр групи)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело. _____ Я. Ю. Підлісна
(підпис) (ініціали та прізвище здобувача)

Керівник доцент, к. е. н. _____ О. С. Журавка
(посада, науковий ступінь) (підпис) (ініціали, прізвище)

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему:
«Проблеми і розвиток страхового ринку України»
студента Підлісної Яни Юріївни

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Сучасний стан вітчизняного страхового ринку недостатньо відповідає тенденціям розвитку світового страхового ринку. Формування ефективного страхового ринку потребує розробки ефективної політики в сфері страхування, зміцнення довіри до вітчизняного страхового ринку з боку населення, інвесторів, страхувальників, іноземних перестраховиків, створення розвиненої платоспроможної системи страхування.

Аналіз стану страхового ринку України, вивчення стримуючих чинників його розвитку та розробка пропозицій його подальшого розвитку є надзвичайно актуальними в сучасних умовах.

Метою роботи є розгляд теоретичних засад та здійснення аналізу сучасного стану страхового ринку України і визначення шляхів його подальшого розвитку.

Об'єктом дослідження є процес і закономірності розвитку страхового ринку України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти функціонування та розвитку страхового ринку України.

Методи дослідження базується на системному підході щодо розкриття сутності та тенденцій розвитку ринку страхування. Під час теоретичного розкриття теми дослідження використовувались загальні методи: наукова абстракція, індукція та дедукція, аналіз та синтез, логічне узагальнення. Для аналізу тенденцій розвитку страхового ринку та одержання окремих результатів було використано спеціальні методи дослідження: групування, порівняльний та статистичний аналіз, розрахунково-аналітичні методи.

Інформаційною базою проведення досліджень слугували законодавчі та нормативні акти України, що регламентують страхову діяльність, аналітичні

огляди, статистичні звіти, офіційні дані Нацкомфінпослуг; монографічні дослідження та наукові публікації, електронні ресурси.

Основний результат роботи: сформовані у дипломній роботі теоретичні узагальнення та практичні рекомендації спрямовані на удосконалення страхового ринку України.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, добровільне страхування, обов'язкове страхування, страхові премії, страхові виплати, рівень страхових виплат.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 24 сторінках, у тому числі використаних джерел з 40 найменувань. Робота містить 5 таблиць, 3 рисунків, а також 5 додатків.

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

(науковий ступінь, учене звання)

(підпис) (ініціали, прізвище)

«__» _____ 20__

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА
за спеціальністю 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”

Шифр Назва
студенту __4__ курсу групи ФСз-61с
Номер курсу Шифр групи

Підлісної Яни Юріївни
Прізвище, ім'я, по батькові студента

Тема роботи «Проблеми і розвиток страхового ринку України» затверджена наказом по СумДУ № 1758-III від “12” листопада 2020 року

1. Термін подання студентом закінченої роботи 11.12.2020 року
2. Мета кваліфікаційної роботи: розгляд теоретичних засад та здійснення аналізу сучасного стану страхового ринку України і визначення шляхів його подальшого розвитку.
3. Об'єкт дослідження: процес і закономірності розвитку страхового ринку України.
4. Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти функціонування та розвитку страхового ринку України.
5. Кваліфікаційна робота виконується за матеріалами аналітичних оглядів та статистичних звітів Нацкомфінпослуг.
6. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

п/п	Назва пунктів	Термін подання
1	Економічна сутність та принципи функціонування страхового ринку	до 22.11.20
2	Організаційна структура страхового ринку України	
3	Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні	до 29.11.20
4	Проблемні аспекти розвитку страхового ринку в Україні	
5	Зарубіжний досвід розвитку страхового ринку і його використання в українській практиці	

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи бакалавра: з'ясувати та розкрити зміст категорії страховий ринок, визначити його функції, принципи та організаційну структуру; провести аналіз основних показників розвитку страхового ринку України за період останніх п'яти років; здійснити оцінку основних показників діяльності страхового ринку України; розкрити проблемні аспекти діяльності вітчизняного ринку та зарубіжний досвід розвитку страхового ринку.

7. Консультації по роботі:

Пункт	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

Дата видачі завдання: “01” листопада 2020 року

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

О. С. Журавка
Ініціали, прізвище

Завдання до виконання одержав

Підпис

Я. Ю. Підлісна
Ініціали, прізвище

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1. Економічна сутність та принципи функціонування страхового ринку.....	9
2. Організаційна структура страхового ринку України	12
3 Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні.....	17
4 Проблемні аспекти розвитку страхового ринку в Україні.....	21
5 Зарубіжний досвід розвитку страхового ринку і його використання в українській практиці	23
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	31
ДОДАТОК А Тракткування категорії страховий ринок.....	35
ДОДАТОК Б Класифікація учасників страхового ринку	37
ДОДАТОК В Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка.	38
ДОДАТОК Г Концепції страхового ринку України.....	40

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Без функціонування страхового ринку неможливе існування ефективного механізму захисту майнових прав та інтересів як окремих громадян, так і бізнес структур до яких належать підприємці, суб'єкти господарювання. Саме страхування є запорукою соціальної стабільності у державі, підтримки та забезпеченні її економічної безпеки, що пояснює актуальність обраної теми дослідження.

Український страховий ринок останнім часом стрімко розвивався, але існує ряд проблем та труднощів у його формуванні та розвитку, і для їх виявлення та надання рекомендацій щодо їх вирішення необхідне систематичне комплексне дослідження.

Метою роботи є розгляд теоретичних засад та здійснення аналізу сучасного стану страхового ринку України і визначення шляхів його подальшого розвитку.

При написанні кваліфікаційної роботи потрібно вирішити ряд завдань, а саме:

- обґрунтувати економічну необхідність та розкриття економічної сутності страхового ринку;
- з'ясувати розвиток страхового ринку України і державного управління страхового процесу;
- виділити загальну характеристику страхового ринку України;
- проаналізувати фінансово-економічний стан страхового ринку України за останні 5 років;
- знайти слабкі місця його функціонування;
- запропонувати варіанти покращення діяльності в сфері страхового ринку, на основі зарубіжного досвіду.

Об'єктом дослідження є процес і закономірності розвитку страхового ринку України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти функціонування та розвитку страхового ринку України.

При дослідженні даної теми використовувалися методи аналізу, збору та обробки наявної інформації щодо страхового ринку, порівняння. Також використовувались дослідження статистичного та фактичного матеріалу, розрахунково-аналітичні, статистичні та графічні методи.

Фактологічна основа роботи: дані Нацкомфінпослуг, страхових компаній, матеріали періодичних видань.

Структура роботи. Методи дослідження базується на системному підході щодо розкриття сутності та тенденцій розвитку ринку страхування. Під час теоретичного розкриття теми дослідження використовувались загальні методи: наукова абстракція, індукція та дедукція, аналіз та синтез, логічне узагальнення. Для аналізу тенденцій розвитку страхового ринку та одержання окремих результатів було використано спеціальні методи дослідження: групування, порівняльний та статистичний аналіз, розрахунково-аналітичні методи.

У процесі вивчення страхового ринку України, можна прийти до висновку що він є недооцінений. З недавніх часів, ця галузь привертає більше уваги. У порівнянні з європейськими колегами обсяг ринку України був незначним.

Основний зміст дипломної роботи викладено на 24 сторінках, у тому числі використаних джерел з 40 найменувань. Робота містить 5 таблиць, 3 рисунків, а також 5 додатків.

1. Економічна сутність та принципи функціонування страхового ринку

Процес страхового ринку визначений деякими соціально-економічними потребами громади. Економічна потреба захисту страхування зумовлена необхідністю створення цього виду людської діяльності, яка ґрунтується на накопиченні коштів для відшкодування шкоди, заподіяної шкодою здоров'ю та добробуту, фізичним та юридичним особам, створюючи сприятливі умови для безперервного соціального процесу. Страхові відносини є важливою частиною ринку фінансових послуг і тому потребують відповідної економічної та адміністративної підтримки в довгостроковій перспективі [27].

Враховуючи важливість соціально-економічного розвитку держави та забезпечення життєдіяльності людини і притаманні йому специфічні риси особливого значення, набувають чіткого та однозначного визначення сутності та специфічності особливостей страхового ринку.

В умовах ринкової економіки страхування – це, з одного боку, спосіб захисту бізнесу та добробуту людей, а з іншого – прибутковий бізнес. До цієї діяльності залучаються відповідні організаційні структури – страхові компанії або страхові компанії, що спеціалізуються на наданні страхових послуг. Джерелами доходу страхових компаній є дохід від страхової діяльності, від тимчасово вільних грошових вкладень на цілі виробничої та невиробничої діяльності, акції компанії, банківські депозити, цінні папери тощо [15, с. 43].

Страховання як економічна категорія – це система економічних перерозподільних відносин, яка включає:

- створення спеціального фонду за рахунок внесків фізичних та юридичних осіб;
- його використання для відшкодування майнових збитків, спричинених стихійними лихами та іншими аварійними подіями, а також для надання допомоги громадянам у різних ситуаціях у їхньому житті.

Страховання поділяється на характеристики:

- наявність страховика та страхувальника;
- призначення отриманих коштів та їх витрати на покриття збитків у заздалегідь визначених випадках;
- укладені перерозподільні відносини між учасниками страхування;
- часовий та міжтериторіальний розподіл ресурсів;
- еквівалентність відносин, тобто відшкодування виплат, оскільки вони призначені для виплат громаді страхувальників.

Отже, страхування – це система економічних відносин, встановлена між двома сторонами – страховиком і страхувальником – для забезпечення захисту майнових інтересів шляхом сплати страхових внесків (премій) у спеціально створені цільові фонди, які компенсуються [28]

У фінансовій безпеці країни страховий ринок є найважливішою складовою. Питання визначення страхового ринку, його змістовного наповнення привертає увагу багатьох науковців. Систематизація основних поглядів на визначення страхового ринку наведено в таблиці 1.1. (Додаток А)

Таким чином, узагальнюючи основні підходи до визначення страхового ринку, можна виокремити наступні основні напрямки досліджень. Перша частина науковців розглядає страховий ринок як форму організації грошових відносин. Такий підхід концентрує увагу на особливостях фінансово-грошових відносин, що виникають в процесі укладення та реалізації страхових договорів (продуктів).

Друга частина наукових досліджень, визначає страховий ринок як сукупність страхових організацій (страховиків), що здійснюють процес страхування. Цей підхід також є звуженим, оскільки охоплює виключно організаційну побудову страхового ринку.

Таблиця 1.1 – Існуючі підходи до визначення страхового ринку у вітчизняній та зарубіжній літературі

Автор	Визначення
Базилевич В. Д. [3]	Страховий ринок – це частина фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формується попит і пропозиція на нього.
Фурман В. М. [27]	Страховий ринок – це регульована система стійких економічних відносин між покупцями (споживачами,

	бенефіціарами), посередниками та продавцями, що пов'язана зі створенням попиту, пропозиції та цін прямого страхування та перестраховання, які відображаються на страхуванні, перестрахованні та супутніх послугах у певній країні. , групу країн або міжнародно регульовану організацію.
Козьменко О. В. [7]	Страховий ринок є одним із зв'язків у загальному економічному механізмі сталого розвитку компанії, що забезпечує стабільне функціонування суб'єктів господарювання в умовах невизначеності та ризику та оснащує владу інструментами страхового полісу.
Ткаченко Н. В. [26]	Страховий ринок – це система зв'язків з громадськістю, що стосується купівлі та продажу страхових послуг.

Саме тому, вважаємо за необхідність комбінувати ці підходи для більш повної характеристики страхового ринку, який включає суб'єктно-об'єктні відносини формування страхових фондів грошових коштів, а також їх подальше використання з метою надання страхового захисту населенню.

Функціонування страхового ринку базується на таких принципах:

- демонополізація страхування;
- конкуренція між страховими організаціями за надання страхових послуг, придбання страхувальників та мобілізація коштів у страхові фонди;
- свобода вибору страхувальників стосовно умов надання страхових послуг, форм та об'єктів страхового покриття;
- надійність та гарантії страхового захисту.

Обов'язковими умовами функціонування страхового ринку є:

- страхування товарів, що мають цінність для споживача;
- потреби в страхових продуктах, послугах;
- застраховані особи: страховики, страховики, страхові посередники;
- можливість прийняти рішення про участь у договорі страхування [3].

Принципи, на яких розвиватиметься страховий ринок, повинні враховувати інтереси споживачів страхових послуг, професійних учасників та держави. Основні принципи страхового ринку:

- рух капіталу та страхових послуг в Україні;
- забезпечення прав споживачів страхових послуг, у тому числі встановлення

системи, що гарантує надання пільг за довгостроковими договорами страхування життя та договорами страхування щодо Закону України про власну пенсію;

- вибір страховика;
- розорення учасників страхового ринку;
- стандартизація страхових процедур;
- використання міжнародного досвіду;
- державні установи не втручаються в роботу учасників страхового ринку;
- рівні права всіх учасників;
- страховий ринок базується на вільній конкуренції [19].

2. Організаційна структура страхового ринку України

Страховий ринок, як і будь-яка економічна категорія, має свою структуру, яка змінюється під впливом економічних перетворень, що відбуваються в державі. Отже, структура страхового ринку вважається відтворюваною ланкою в процесі страхування та пропорціями між різними установами, структурами (страховими компаніями та страхувальниками) та об'єктами (видами та технологіями страхування) на ринку. Графічна візуалізація організаційної структури страхового ринку наведена на рисунку 1.1.

Згідно рисунку 1.1 організаційна структура страхового ринку може бути представлена такими суб'єктами страхових відносин:

- страхові компанії, які продають страхові послуги, пропонують укласти договори безпеки;
- так звані «страхові компанії для страхових компаній» - перестраховальні компанії, які приймають себе у певних великих ситуаціях протягом певного періоду.
- страхові агенти та страхові брокери;
- різні асоціації страховиків;

- Національний банк України.

Рисунок 1.1 – Організаційна структура страхового ринку

Об'єкт страхового ринку полягає в страхових продуктах – приватних страхових послугах, що надаються страхувальнику під час виконання договору страхування (відображається на страховому ринку).

Важливим предметом страхового ринку є органи державної влади, які регулюють діяльність інших учасників страхового ринку за допомогою правових інструментів. Учасниками ринку є страховики та страхувальники, які можуть бути представлені фізичними та юридичними особами, які купують та продають страхові продукти на основі правових норм та стандартів. Поряд із покупцями та

продавцями є страхові посередники, які продають страховий продукт від імені страхової компанії.

Страхові брокери – це юридичні чи фізичні особи, які офіційно зареєстровані у порядку, передбаченому комерційними суб'єктами, та здійснюють діяльність зі страхування посередництва від свого імені на підставі договору посередництва з особою, яка потребує страхування. Страхові брокери, зареєстровані як комерційні організації, не можуть отримувати та переказувати страхові платежі та страхові платежі.

Страхові агенти – це громадяни чи юридичні особи, які діють від імені страхувальника від його імені та здійснюють частину своєї страхової діяльності, а саме: укладання договорів страхування, отримання страхових платежів та здійснення бізнесу, пов'язаного зі страховими платежами та страховими вимогами. Страхові агенти є представниками страхової компанії і працюють за них на платній основі, виходячи з договору довіреності зі страховою компанією.

Учасники страхового ринку також є експертами з оцінки професійних ризиків та збитків, які зазвичай працюють уповноваженими особами страхової компанії та виконують певні функції. Зокрема виокремлюють наступних професійних оцінок ризиків та збитків:

- андерайтер, роботою якого є і має право взяти від імені страхування безпеку лояльних людей, дотримуватись тарифних тарифів та погоджуватися підтримувати обов'язкові чинники стосовно відповідних положень Закону про збереження економічної доцільності;

- сюрвейзер, на нього покладено задачі, які перевіряють та оцінюють страхове прийнятне майно та визначають ймовірний ступінь настання страхового випадку. За словами інспектора, страхова компанія вирішує нести страховий ризик;

- аджастер. Головною метою його діяльності є збитки, які оцінюють ризики після страхового випадку та намагаються домовитись із страхувальником щодо розміру страхового відшкодування;

- аварійний комісар, його функції полягають у визначенні причини, характеру

та розміру збитків, заподіяних страховим випадком, і зазвичай це нещасний випадок;

- диспашер, окремий вид страхового посередника, який спеціалізується на морському праві та виконує розрахунки у випадку загальної середньої величини та розподілу втрат між судном, вантажем та вантажем.

Страховий ринок – це комплексна і інтегрована система, що складається з різних взаємозв'язків. Структуру страхового ринку можна описати з інституційної, регіональної та галузевої точки зору.

Інституційна структура (відповідно до форми власності) залежатиме від відмінностей між приватним, державним та комбінованим форматами. За цією структурою існують акціонерні товариства, спільні організації та державні страхові компанії, діяльність яких контролюється Господарським кодексом України, Законом України. «Про торгові асоціації» та «Про страхування».

За галузями ринку страховий ринок поділяється на ринок страхування життя та ринок загального страхування (ризик). Галузеву структуру страхового ринку узагальнено та представлено на рисунку 1.2.

Грунтуючись на регіональному підході, залежно від сфери діяльності, виокремлюють місцеві, національні та міжнародні ринки страхування. Місцевий ринок задовольняє потреби певного регіону у страхових продуктах, послугах; національні – інтереси, що перевищили межі регіону та потреб всього населення країни – задовольняють попит на страхові послуги в рамках декількох країн.

Розроблена класифікація учасників страхового ринку, яка, на відміну від існуючих підходів, яка відрізняє трьох основних учасників ринку: страховиків, страхувальників та страхових посередників, але не відокремлює їх функціонально, пропонує відокремити систему структурних та інфраструктурних структур. Перші – страхувальники та страховальники, до другого відносяться асоціації страховиків, страхові посередники (прямі та непрямі) та посередники, які не є страховиками (Додаток Б). Візьмемо основні структурні елементи страхового ринку, наприклад, на страховий ринок України.

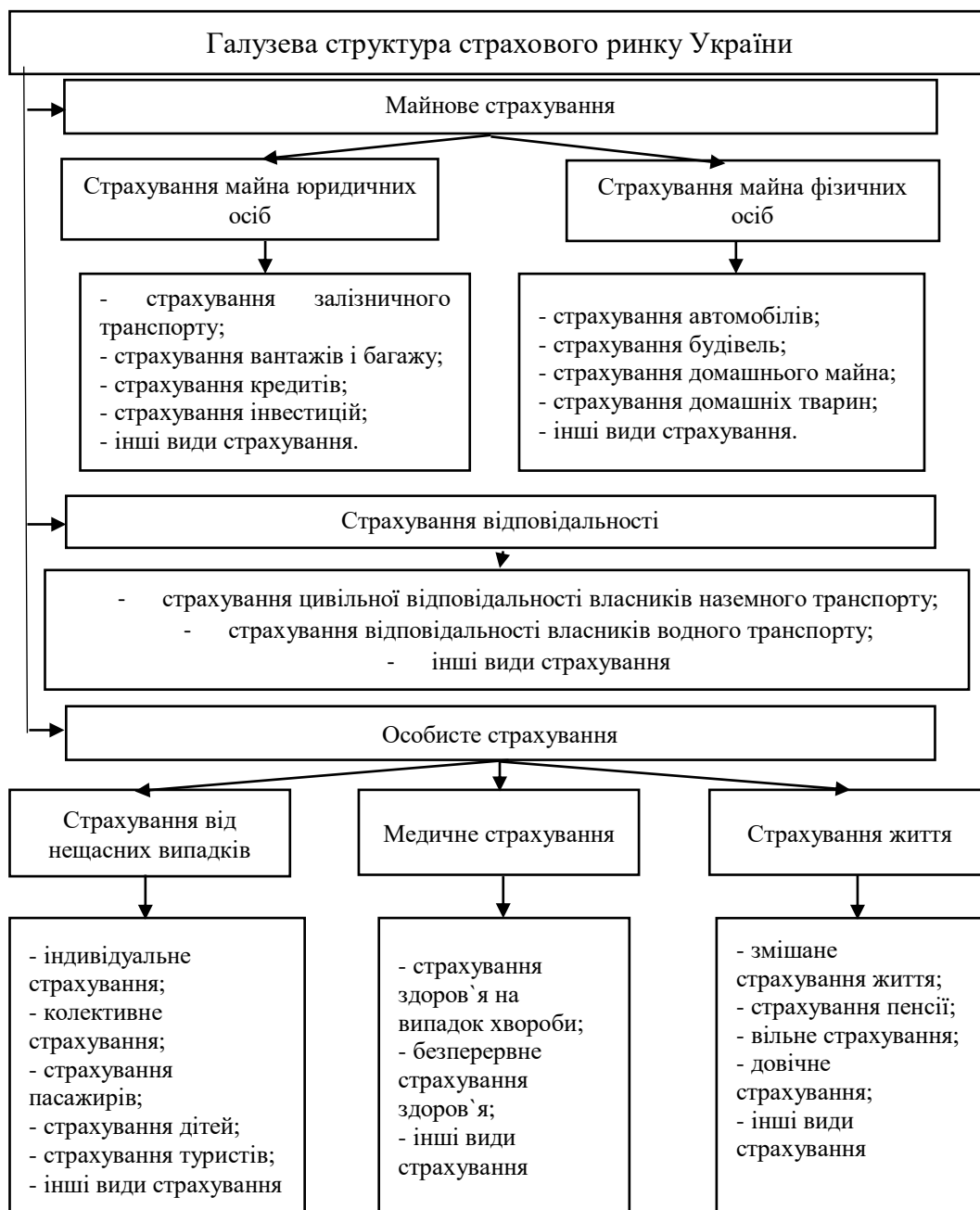

Рисунок 1.2 – Галузева структура страхового ринку України

Закон України про страхування України передбачає, що страхові компанії можуть бути створені у формі акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю, товариств з обмеженою відповідальністю відповідно до Господарського кодексу України з урахуванням характеристик, викладених у цьому Кодексі за умови отримання ними ліцензії для страхової діяльності [5, с.208-212]. В Україні, як і в багатьох інших країнах, є основою національної страхової системи компанії у формі акціонерних товариств (близько 90%).

Саме основи акціонерного товариства є перевагою цього типу компаній. Пайова форма накопичення затвердженого капіталу дає змогу залучати до страхової галузі багато юридичних та фізичних осіб, зацікавлених у вигідному розміщенні інвестицій[2;17]

Компанія визначається як повна компанія, всі члени якої займаються спільною господарською діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язання компанії своїми активами [23, с.120]. Управління компанією здійснюється відповідно до загальної згоди всіх учасників. Кожен учасник має один голос, незалежно від його частки в статутному капіталі, якщо інше не зазначено в статуті. Цей порядок визначається необмеженим характером їх відповідальності, кожен з учасників має право діяти від імені компанії. У разі спільного управління необхідна згода всіх учасників на виконання кожної угоди.

Таким чином, можна сказати, що страховий ринок це об'єктивна економічна модель, система фінансових, соціальних, економічних чи грошових відносин, особлива економічно-соціальна структура, економічний простір, економічне середовище страхових компаній, пакет корпоративного страхування, форма взаємовідносин між учасниками фінансового ринку, окрема сфера послуг, форма єдиного страхового фонду.

3 Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні

Страхова справа в Україні займає важливе місце в системі економічних відносин. Ринок страхування характеризується великою кількістю статистичних показників. Статистичні показники групуються на абсолютні, відносні, середні, аналітичні та похідні індикативні. Структуровані статистичні показники формують інформаційну базу для аналізу і моделювання страхового ринку.

У суспільних відносинах, що складаються в процесі виробництва, обігу, обміну та споживання, страхова справа реалізує важливу економічну функцію.

Процес відтворення пов'язаний зі всілякими ризиками, що мають в основному об'єктивний характер, тому страховий захист, як економічна категорія, являє собою певну систему відносин, що включають в себе формування цільових фондів та їх використання на відшкодування збитку при настанні страхових випадків.

Страховання може здійснюватися в тому випадку, якщо ризики мають випадковий характер, тобто та чи інша подія має імовірнісний характер і ймовірність ця може бути визначена, виміряна і врахована.

Отже, для аналізу стану ринку страхування в Україні на сучасному етапі розвитку, розглянемо основні показники його діяльності за останні 5 років. (Додаток В)

Від недавнього часу спостерігається рух у напрямку зниження кількості страхових компаній (СК), що здійснюють страхування життя та надають інші страхові послуги (СК non-life) (таб.3.1).

Якщо ми звернемо увагу на кількість СК задіяних у галузі, то ми помітим явну тенденцію до скорочення кількості компаній як СК-life, так і СК non-life.

Таблиця 3.1 – Кількість страхових компаній в Україні за 2015-2019 рр.

Показник	Рік				
	2015	2016	2017	2018	2019
Загальна кількість	361	310	294	281	233
в т.ч. СК "non-Life"	312	271	261	251	210
в т.ч. СК "Life"	49	39	33	30	23

Результати функціонування страхового ринку відображає динаміка страхових платежів і страхових виплат – основних показників діяльності страховиків (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Динаміка показників страхового ринку України у 2015 - 2019 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018	2019
Кількість страхових компаній у т.ч. СК «non-life» СК «life»	361	310	294	281	233
Валові страхові премії, млрд грн	29,7	35,2	43,4	49,3	53,0
Валові страхові виплати, млрд грн	8,1	8,8	10,5	12,8	14,3

Рівень страхових виплат, %	27,2	25,1	24,3	26,1	27,1
Загальні активи страховиків, млрд грн	60,7	56,1	57,4	63,5	63,9
Рівень страхових премій у ВВП, %	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Передано в перестраховання, млрд грн	9,9	12,7	18,3	17,9	16,7
Сформовані страхові резерви, млрд грн	18,4	20,9	22,9	26,9	29,5
Обсяг оплачених статутних фондів, млрд грн	14,5	12,7	12,8	12,6	11,0

Важливою характеристикою страхового ринку є динаміка валових та чистих премій. Чисті премії розраховуються як валові премії для вирахування часток премій, сплачених резидентом-перестраховиком. Проаналізуємо динаміку чистих і валових премій за 2015-2019 роки (рис. 2.1).

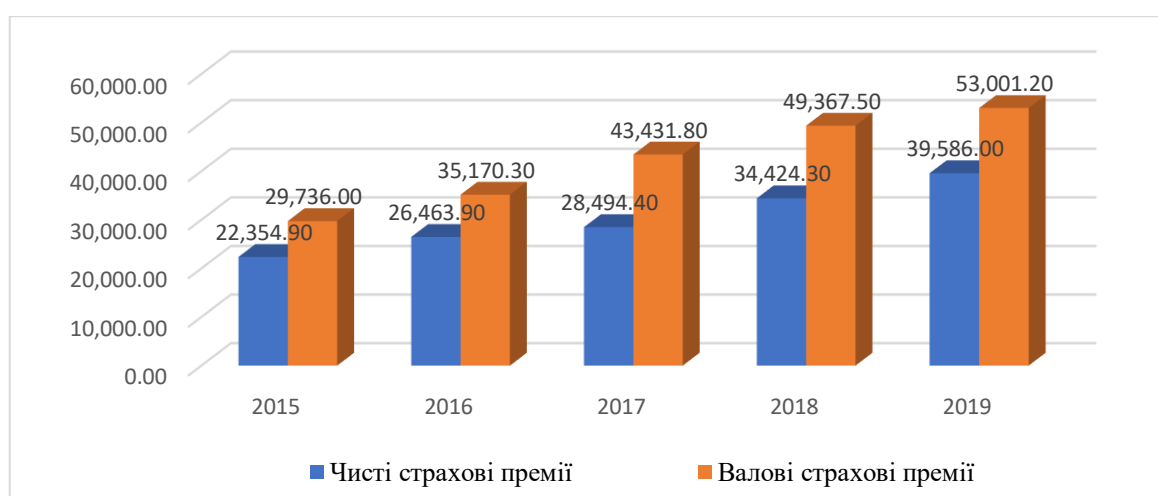

Рисунок 2.1 – Динаміка страхових премій за 2015–2019 роки (млн. грн.)

Аналізуючи показники діяльності страхового ринку України за 2015-2019 роки, ми можемо побачити, що збільшилися обсяги валових страхових премій у порівнянні із 2016 року на 8261,5 млн. грн. (23,5%), а також обсяги чистих страхових премій – на 2030,6 млн. грн. (7,7%). Також збільшилися обсяги валових страхових виплат у порівнянні з 2016 роком на 1697,3 млн. грн. (19,2%), а обсяг чистих страхових виплат зріс на 1695,8 млн. грн. (19,8%). Отже, протягом досліджуваного періоду розмір валових та чистих страхових премій зростає.

Для визначення рівня концентрації страхового ринку доцільно використовувати коефіцієнти ринкової концентрації (CR), індекс концентрації Херфіндаля-Хіршмана (HH1) та інші показники ринкової концентрації.

Аналіз страхового ринку рівні можна вважати комплексним, якщо абсолютні та відносні показники будуть співвідноситися з наступними індикативними показниками:

- чисельність населення;
- вироблений валовий внутрішній продукт (ВВП);
- середньорічна чисельність зайнятих;
- середньорічна чисельність безробітних;
- середньомісячна нарахована заробітна плата;
- грошові доходи населення;
- грошові витрати населення.

Розрахунок розглянутих показників в динаміці з урахуванням структури ринку може дати важливу інформацію для виявлення тенденцій, закономірностей і знаходження переломних точок розвитку явищ страхового ринку при моделюванні та прогнозуванні макроекономічних показників, оскільки страховий ринок навіть в умовах свого формування став важливою складовою ефективного функціонування економіки країни. Розробка і впровадження системи адекватних статистичних показників повинні створити реальну інформаційну базу для управління процесом страхування і в разі необхідності регулювання страхового ринку.

Концентрація страхового ринку за надходженням страхових премій відображено в додатку Г.

За інформацією в таблиці Г.1, ми можемо спостерігати, що перші 10 СК у сфері страхування життя на всьому проміжку часу що був досліджений отримували переважну більшість страхових премій. Очевидним є ріст питомої ваги 10 лідируючих страхових компаній. Їх відсоток на ринку виріс з 87,9% у 2015 р. до 96,7% у 2019 році. Вагому частку ринку страхування життя займає 3 компанії. Їх питома вага становить становила від 54,3% до 57,6%. Зауважуючи зменшення, на ринку страхування, страхових компаній зображено в таблиці 3.1.

Робимо висновок, що лідируючі страхові компанії заповнюють нові сегменти ринку, а також розповсюджуються на ринок компаній які завершили

своє існування. Це можна пояснити специфікою страхування життя тривалими правовими відносинами між клієнтом та компанією, яка надає послуги. Відповідно надається перевага більш надійним компаніям.

У таблиці Г.2 відображена характеристика питомої ваги у сфері ризикового страхування. За весь час досліджень, можна спостерігати що на страховому ринку ризикового страхування більше 95% валових премій зосереджують 100 таких страхових компаній.

4 Проблемні аспекти розвитку страхового ринку в Україні

Сучасний страховий ринок України існує і розвивається в рамках законодавства з урахуванням сформованих страхових інститутів, а його діяльність регулюється Міністерством фінансів України. Страховий ринок є одною з ключових ланок фінансової системи країни, однак, незважаючи на те, що значення страхової галузі у фінансовій системі велике, а також на те, що зростає затребуваність страхових послуг, аналіз поточного стану дозволяє виділити ряд проблем, які постають бар'єрами на шляху розвитку ринку страхових послуг. Дані проблеми вимагають детального розгляду і розробки оптимальних методів вирішення.

Ще однією проблемою, з якою зіткнувся страховий ринок України. - це масовий «догляд» страхових компаній, що більшою мірою пов'язано з посиленням наглядової діяльності з боку регулятора, а також невиконання вимог законодавства і низька якість активів.

Існують і інші проблеми організації і регулювання страхового ринку в сучасній Україні. Розглянемо їх нижче. (Табл. 4.1).

Таблиця 4.1 – Проблеми та їх вирішення

Проблема	Можливе вирішення
Дефіцит	Впровадження в Україні єдиної системи професійного

кваліфікованих спеціалістів	навчання страховиків. Оскільки працівник, який знає свою справу, забезпечує збільшення числа страхувальників, що сприяє покращенню фінансових результатів.
Страхове шахрайство	Розробка ефективних заходів з боротьби із шахрайством. Поряд із існуючими службами з безпеки в кожній страховій компанії необхідно створювати служби боротьби із шахрайством з висококваліфікованими спеціалістами.
Слабка інфраструктура продаж	Розвиток власної мережі продаж та послуг, вартість якої не повинна перевищувати середню на ринку.
Маркетинг страхового ринку	Створення позитивного іміджу компанії, проведення рекламної кампанії, громадські заходи, PR-акції
Зацікавленість громадян в страхуванні, страхова культура населення	Підвищення довіри громадян до страхових компаній. Страхові компанії повинні добросовісно виконувати свої обов'язки з виплати відшкодувань. Доведення інформації до громадян про добровільні види страхування за допомогою реклами та ЗМІ

Впровадження в Україні єдиної системи професійного навчання страховиків. Так як працівник, який знає свою справу, забезпечує збільшення числа страхувальників, що сприяє збільшенню фінансових результатів.

Розробка ефективних заходів по боротьбі з шахрайством. Поряд з існуючими службами безпеки в кожній окремій страховій компанії необхідно створювати служби боротьби з шахрайством з висококваліфікованими фахівцями. Розвиток власної мережі продажів і послуг, вартість яких не повинна перевищувати середню на ринку.

Створення позитивного іміджу компанії, проведення рекламної кампанії, громадські заходи, PR-акції. Підвищення довіри громадян до страхових компаній. Страхові компанії повинні сумлінно виконувати свої зобов'язання по виплаті відшкодувань. Доведення інформації до громадян про добровільні види страхування за допомогою реклами та ЗМІ.

При цьому до числа основних негативних чинників, що негативно впливають на розвиток ринку страхування в Україні, можна віднести [1, с.20]:

- низькі темпи економічного зростання України в цілому, падіння курсу

гривні, що веде до зростання витрат, номінованих у валюті; негативні тенденції в розвитку фондового ринку, що може призвести до загального знецінення активів страхових компаній; скорочення витрат на страхування з боку корпоративних клієнтів;

- зростання страхового шахрайства. За оцінками експертів, тільки в автострахованні на частку недобросовісних клієнтів може припадати до 30% первинно заявлених збитків;

Так, в умовах названих проблем українського страхового ринку, в сучасній економіці необхідне створення цілісної науково обґрунтованої системи, що забезпечує подальший розвиток і вдосконалення страхування. Багато в чому, успішний розвиток страхування, можливий лише при тісній співпраці і партнерських відносинах між державою і страховими компаніями.

5 Зарубіжний досвід розвитку страхового ринку і його використання в українській практиці

Регулювання страхової діяльності з боку держави в тій чи іншій формі і мірі реалізовано в усіх країнах світу. Існуючі моделі універсальні в частині ключових параметрів і одночасно різняться деталями, властивими національним системам регулювання. До теперішнього часу, економічно розвиненими країнами накопичений багатий досвід державного регулювання страхового ринку. З метою ефективного розвитку страхового ринку України, доцільно розглянути зарубіжний досвід розвитку страхового ринку.

Далі розглянемо загальні підходи до державного регулювання страхового ринку в економічно розвинених країнах-членах Організації економічної співпраці та розвитку (ОЕСР).

На держави ОЕСР припадає близько 95% ринку страхування в світі. В даний час переважаючим підходом до регулювання страхової діяльності в ОЕСР є

надання страховикам максимальної свободи в розвитку своєї основної діяльності, припускаючи при цьому, що страхувальники є професійно підготовленим учасниками ринкових відносин, які здатні критично оцінювати і порівнювати пропоновані послуги [13, с.76].

У всіх країнах-учасницях ОЕСР діє звід правових норм, що регулюють ведення в них страхової діяльності, який є частиною загальної правової системи кожної країни і регулюється такими областями права, як цивільне, корпоративне, торгове і податкове.

У всіх країнах-учасницях ОЕСР страхові компанії можуть бути засновані лише в законодавчо встановленої юридичній формі, наприклад, у формі товариства взаємного страхування, або акціонерного товариства. Однак їх структура відрізняється від країни до країни, при цьому, форма власності допускає як приватне, так і державне володіння частками капіталу акціонерного товариства.

У більшості країн-учасниць ОЕСР одною з основних умов видачі ліцензії на здійснення страхової діяльності є вимога про наявність у страховика власного капіталу в розмірі, що перевищує законодавчо встановлений його мінімальний розмір, сума якого може відрізнятися в окремих країнах-учасницях ОЕСР. Додатково до вимоги до власного капіталу, в окремих країнах є вимога про розміщення страховиком фіксованого, або змінного депозиту, що представляє собою додаткову гарантію фінансової стійкості страховика. Такий депозит повинен бути розміщений страховиком ще до моменту отримання ним ліцензії на право ведення страхових операцій.

Далі приводиться інформативна порівняльна таблиця основних принципів державного регулювання страхової галузі в деяких країнах (Табл.5.1).

Таблиця 5.1 – основні засади державного регулювання страхової сфери в зарубіжних країнах та Україні [13, с.42].

Принцип	США	Німеччина	Україна
Діяльність підлягає державному ліцензуванню	Так	Так	Так
Наявність федерального чи	Регіональний	Федеральний	Національний

регіонального закону про страхову діяльність	(штат)		
Наявність федерального або регіонального регулятора	Регіональний (штат)	Федеральний та регіональний	Національний
Наявність територіального обмеження дії ліцензії	Ліцензія діє всередині штату	Відсутня	Відсутня
Розподіл компанії за статусом реєстрації	Внутрішня Федеральна Іноземна	Резидентна Іноземна	На даний момент не формалізовані
Наявність спеціальних вимог до іноземних компаній	Попереднє погодження діяльності	Попереднє повідомлення про початок діяльності та підтвердження платоспроможності	На даний момент не формалізовані
Частота поточного контролю звітності	Щоквартально	Щоквартально	Щоквартально
Контроль основних поточних параметрів	Технічні резерви; дозвільні активи; фінансовий результат; платоспроможність	Технічні резерви; дозвільні активи; фінансовий результат; платоспроможність	Технічні резерви; дозвільні активи; фінансовий результат; платоспроможність
Наявність спеціальних (в т.ч. кваліфікованих) вимог до страхових посередників	Так	Ні	Ні
Наявність спеціальних категорій страхових посередників	Резидентний агент/брокер, нерезидентний агент, комівоєжер	Агент, брокер	Агент, брокер
Використання оцінки капіталу компанії, зваженої із врахуванням ризику	Так	Так	Ні

Виділяються такі особливості функціонування страхових ринків в розвинених країнах [13, с. 38]:

1. Економічно розвинуті країни збудували глибоко розгалужену систему державного регулювання страхової галузі, що поширює свою нормативну дію на такі розділи страхування, як ліцензування, пряме страхування і перестраховування, взаємини зі страховими посередниками, інвестиційні операції і фінансова стійкість.

2. У них реалізовані кілька різних моделей державного регулювання:

- децентралізована (відсутній єдиний державний регулятор) - наприклад, США;
- змішана (присутній як єдиний державний регулятор, так і регіональні

регулятори) - наприклад, Німеччина;

- централізована - (мається єдиний державний регулятор) - наприклад, Японія.

3. Незважаючи на взаємне відкриття власних ринків, високорозвинені країни до теперішнього часу зберегли спеціальний порядок допуску на ринок страхових компаній і страхових посередників з інших високорозвинених держав.

4. Дуже велика увага приділяється національними регуляторами питань фінансової стійкості. Для цього в США власний капітал страхових компаній розраховується з урахуванням ризиків, а в Європейському Союзі прийнята Директива 2009/138 / ЄС «Про започаткуванні та ведення підприємницької діяльності в області страхування і перестраховування», яка отримала назву «Друга норма про платоспроможність - Solvency II» .

Ключовою відмінною рисою Solvency II є введення комплексної - через 3 компоненти - оцінки фінансової стійкості страховика:

- кількісна компонента, яка оцінює стан мінімального розміру власного капіталу (MSR), власного капіталу, що забезпечує платоспроможність (SCR) і адекватності технічних резервів;

- якісна компонента, яка оцінює такі характеристики страховика, як організація корпоративного управління, наявність бізнес-стратегії, ефективність бізнес-процесів, тощо;

- публічна прозорість і дисципліна.

5. Країни, що розвиваються, використовують накопичений розвиненими країнами історичний досвід і в значно коротші терміни цивілізують національні ринки страхування через приєднання до СОТ і гармонізацію національного законодавства з умовами СОТ.

6. На етапі вступу до СОТ, держави з більшою, або меншою результативністю роблять зусилля по збереженню преференцій для національних страховиків через введення обмежень для іноземних компаній на окремі (обов'язкові) види страхування і спеціальний порядок передачі ризиків у перестраховування, а також забезпечують спеціальний порядок допуску на

національний ринок страхових компаній і страхових посередників з інших держав;

7. Дуже велика увага приділяється національним регулятором питань фінансової стійкості. Для цього, китайська модель регулювання передбачає формування страховиками з часткою іноземної компанії в капіталі додаткових технічних резервів, а також спеціальних фондів, які забезпечують додаткову фінансову стійкість компанії.

Підводячи підсумки підрозділу, можна зробити певні висновки про те, що розвиток вітчизняного страхового ринку дещо відрізняється від функціонування даного сегмента в деяких розвинених країнах. У зв'язку з цим можна відзначити як заходи, що відображають позитивний досвід функціонування страхового ринку зарубіжних країн, в Україні було б доцільно ввести офіційне розділення компаній за статусом реєстрації, розробити ряд спеціальних вимог до іноземних компаній і страхових посередників, впровадити практику оцінки капіталу компанії, зваженої з урахуванням ризику.

ВИСНОВКИ

На підставі дослідження сучасного стану та перспектив розвитку страхового ринку в Україні, зробленого в цієї курсової роботі, можна зробити висновок: страхування є одним із стратегічних чинників ефективного функціонування, успішного розвитку соціально-економічних відносин в країні і дозволяє вирішувати проблеми соціального, пенсійного забезпечення, сприяє зростанню добробуту громадян, а також підвищує інвестиційний потенціал держави.

Страховий ринок представляє собою сферу особливих економічних відносин, що складаються між страхувальниками, які потребують силу можливого випадкового настання несприятливих для їх матеріальних, нематеріальних цінностей подій в страховому захисті майнових та інших інтересів, і страховиками, які забезпечують її за рахунок використання ними в цих цілях страхових фондів, що формуються шляхом сплати страхувальниками грошових внесків.

Діяльність страхових компаній в Україні здійснюється і розвивається в динамічних і мінливих умовах, що, очевидно, свідчить про наявність різних ризиків, властивих даній сфері. Система управління ризиками страхових організацій являє собою комплекс дій і заходів щодо ідентифікації та специфікації ризиків, визначення цілей і методів управління ризиками, формуванню і вдосконаленню операційної системи управління ризиками. Ефективна система управління ризиками є запорукою фінансової стійкості і стабільності функціонування страхової компанії.

Розвинена система страхування є необхідною умовою життєздатності національної економіки країни. Вона повинна бути представлена стійкими і ефективними страховими компаніями, які неухильно виконують свої зобов'язання перед страхувальниками.

Згідно з вітчизняним законодавством важливою умовою забезпечення фінансової стійкості страхової компанії поряд з формуванням статутного капіталу і страхових резервів є система перестраховування.

Перестраховування є самостійною галуззю страхування. Традиційно вона захищає прямого страховика від фінансових втрат, які він поніс би в разі необхідності проводити страхові виплати за договорами страхування, не маючи перестрахового покриття. Прийнято вважати, що історія перестраховування налічує понад 600 років.

Вітчизняні страхові компанії відчувають нестачу перестраховальної ємності, в зв'язку з чим вдаються до необхідності використання ресурсів зарубіжних компаній. Цю ситуацію необхідно міняти докорінно, розглядаючи зарубіжні ринки в якості альтернативи, а для цього необхідний подальший розвиток системи ризик-менеджменту, фінансової бази, рейтингових оцінок і системи попереднього андеррайтингу. Отже, адаптація зарубіжного досвіду сьогодні як не можна важлива і необхідна, особливо в умовах посткризової архітектури страхового сектора і його активного зближення з банківським сектором.

Економічна система, заснована на принципах ринкових відносин, своїм існуванням генерує значну кількість ризиків для учасників такої системи, наприклад, часткове або повне невиконання договірних відносин, скорочення кількості робочих місць, банкрутства різних організацій та інше, що держава в особі своїх різних органів влади втрачає можливість за рахунок власних ресурсів усувати наслідки дії таких ризиків.

У зв'язку з чим, як ніколи більш гострим ніж раніше, стає питання захисту громадян і підприємств від дії різного роду несприятливих факторів за допомогою страхування, здійснюваного як в обов'язковому (в порядку, затвердженому чинним законодавством), так і в добровільному порядку.

Тому, питання сталого і поступального розвитку національного страхового ринку, яке неможливо за відсутності державного контролю і регулювання, є

одним з прямих і пріоритетних інтересів держави, забезпечуючи, тим самим, майнову і соціальну стабільність суспільства конкретної держави.

Аналізуючи страховий ринок України, можна навести досить велику кількість причин, що стримують його розвиток: відсутність розвиненої страхової інфраструктури; низька страхова культура; ненадійність страхових компаній; низький розмір страхових виплат; відсутність надійних інструментів довгострокового розміщення страхових резервів; інформаційна закритість страхового ринку; недосконалість правового та організаційного забезпечення державного страхового нагляду.

Таким чином, можна зробити висновок, страхування в сучасному суспільстві є одним з найважливіших видів фінансових послуг. Виходячи з вищеперелічених проблем, слід розпочати різні заходи щодо захисту споживачів страхових послуг: створення фонду гарантування страхових виплат, встановлення в різних законодавчих актах єдиних підходів до визначення розмірів страхових сум та виплат, з метою забезпечення рівноправності громадян, а також збільшення вимог до страхових компаній для запобігання банкрутства. Комплекс вищевказаних заходів сприятиме підвищенню ефективності страхового ринку, підвищенню довіри споживачів до страхових компаній і відповідно до прискорення страхування в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акаєва, Д.М. Сучасні проблеми розвитку страхового ринку / Д.М. Акаєва // Економіка і управління: проблеми, рішення. - Т.2. - №4. - 2016. - С.19-22
2. Александрова М. М. Страхування : навч. посіб. / М. М. Александрова. – К. : ЦУЛ, 2002. – 208 с.
3. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. — К.,1998; Внукова Н. М. Практикум із страхування. — Вип. 1. — К., 1998
4. Бодня А. В. Визначення проблем страхового ринку та їх вирішення / А.В. Бодня, М. А. Іванченко, О. Б. Пономарьова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 5. – С. 814–817.
5. Внукова Н. М., Успенко В. І., Временно Л. В. та ін. Страхування: теорія та практика: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. проф. Н. М. Внукової - Харків: Бурун Книга, 2004. - 376 с.
6. Журавка О. С. Економічний зміст понять, що характеризують страховий ринок та його структуру / Журавка О. С. // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2009. – № 3(6). – С. 208-212.
7. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України // Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>
8. Козьменко О. В. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія / О. В. Козьменко, С. М. Козьменко, Т. А. Васильєва. – Суми: Університетська книга, 2012. – 315 с.
9. Крищенко, К.М. Глобальна економіка і страховий ринок / К.М. Крищенко, В.О. Шокін, Е.А. Ірматова, М.М. Михайлова // РАНХиГС, 2017. - 76 с.
10. Луцишин О.О. Проблеми і перспективи розвитку страхового ринку України / О.О. Луцишин, С.П. Данильчук // Наука молода. – 2016. – № 24. – С. 81-

88.

11. Назаров М.Г. Статистика: учебно-практическое пособие. М. КНОРУС, 2009.

12. Медведева Т. Развитие отечественного рынка страховых услуг // Экономист. – 1999. - №11. – С.87

13. Михасюк І. Державне регулювання економіки в умовах глобалізації. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2000. – С.5.

14. Мних М.В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика.- К., 2006. – 284 с.

15. Никонович А. Страховий ринок України: проблеми і шляхи вирішення // Економіст. - 2006.- №1.-С. 41-43., с. 43

16. Осадець С. С. Страхування [Текст] : підручник / С. С. Осадець. – К.: КНЕУ, 2002. – 599 с.

17. Плиса В. Й. Інтеграція страхового ринку України у світовий страховий простір / Плиса В. Й. // Фінанси України. – 2002. – № 7. – С. 96-101.

18. Пономарьова О.Б. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні: проблеми та перспективи / О.Б. Пономарьова, Д.О. Булигіна, І.Е. Цівань // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2016. – Випуск 4 (04). – С. 113-117.

19. Про страхування [Електронний ресурс] : закон України від 06.04.1996 № 436-IV. – Режим доступу : [http //www.dfp.gov.ua.](http://www.dfp.gov.ua)].

20. Рой Л.В., В. П. Третьяк. Аналіз страхових ринків / Підручник // Инфра-М, 2010.

21. Романовська Ю.А. Аналіз страхового ринку України / Ю.А. Романовська // Економіка та суспільство. – 2016. – № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economyandsociety.in.ua>

22. Свириденко А.А. Стан та перспективи розвитку страхового ринку в Україні // Фінанси України.- 2005.- №4.- с.146-147.

23. Слободянюк Н.О. Стан страхового ринку України на сучасному етапі, проблеми та перспективи його розвитку / Н.О. Слободянюк, Г.Ю. Прокопчук //

Молодий вчений. – 2016. – № 5(32). – С. 166–170.

24. Страхування : навч.-метод. посіб. / ред. О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2000. – 120 с.

25. Страхування : підручник / ред. С. С. Осадець. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

26. Суть страхового ринку та його структура // Сайт Студопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_41656_sut-strahovogo-rinku-ta-yogo-struktura.html

27. Ткаченко Н. В. Вплив іноземного капіталу на розвиток страхової системи України / Н. В. Ткаченко // Фінанси України. – 2007. – № 6. – С. 115-122.

28. УСЕ Універсальний словник-енциклопедія/ Гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М. Попович. - Київ: Ірина, 1999. - 1551 с.

29. Фурман В.М. Сучасні тенденції розвитку страхування / В.М. Фурман // Страхова справа. – 2002. – № 3. – С. 6–9.

30. Фролова, В.А. Державне фінансове регулювання ринку страхових послуг / В.А. Фролова, Н.С. Градова, М.В. Маніна // Вектор науки ТГУ: економіка і управління. - No2 (25). - 2016. - С.73-78.

31. Халідова, А.Ш. Страховий ринок України: сучасний стан і тенденції розвитку / А.Ш. Халідова, А.А. Гладилин // Науковий діалог: фінанси і кредит [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://interactive-plus.ru/ru/article/119271/discussion_platform

32. Шаріфьянова, З.Ф. Страховий ринок: реальність та перспективи / З.Ф. Шаріфьянова, З.Р. Муфтієва, А.Т. Шодібеков // Символ науки. - No3-

33. Шахов В. В. Введение в страхование: экономический аспект — М.: Финансы и статистика, 1992. — 192 с.

34. Шиминова М.Я. Страхование: история, действующее законодательство, перспективы. — М.: Наука, 1989.

35. Шихов А. К. Страхование: Учебное пособие для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. - 431 с.

36. Юр'єв, С.А. Оцінка страхового ринку / С.А. Юр'єв // Нова наука: від

ідеї до результату. - No1-1. - 2017. - С.170-172.

37. Юхименко В. М. Ринок страхових послуг: світові тенденції та перспективи розвитку в Україні / В.М. Юхименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 3. – С. 44-48.)

38. Якуніна, Н.Е. Державне регулювання страхової діяльності / Н.Е. Якуніна // Матеріали VIII Міжнародної студентської електронної наукової конференції «Студентський науковий форум»

39. Янов, В.В. Фінансові ринки та інститути: навчальний посібник / В.В. Янов, Є.Ю. Іноземцева. КноРус, 2016. - 352с.

40. Янина С. Ю. Социальное страхование в системе социальной защиты населения: организация и финансовый механизм. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора экономических наук. Специальность 08.00.10 — Финансы, денежное обращение и кредит. — Санкт-Петербург, 2001.

ДОДАТОК А Тракткування категорії страховий ринок

Таблиця А.1 – Науково-методичні підходи до визначення категорії «страховий ринок»

Автор	Визначення
Ю.М. Журавльов	Страховий ринок – система економічних відносин, яка складає сферу діяльності страховиків і перестраховувальників в даній країні, групі держав і в міжнародному масштабі по наданню відповідних страхових послуг страхувальникам.
С.С. Осадець	1. Страховий ринок – це економічний простір, в якому взаємодіють страхувальники (формують попит на страхові послуги), різноманітні за формами організації страхові компанії (страховики, котрі задовольняють попит на послуги), страхові посередники (агенти та брокери), а також організації страхової інфраструктури - асоціації та об'єднання, що діють на ринку. 2. Страховий ринок – сфера економічних відносин, у процесі яких формуються попит і пропозиція на страхові послуги та здійснюється акт їх купівлі-продажу
Л.О. Орланюк-Малицька	Страховий ринок – особлива сферу грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає специфічна послуга - страховий захист, формується пропозиція і попит на неї.
В.В. Шахов	Страховий ринок – це особливе соціально-економічне середовище, визначена форма економічних відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формується попит і пропозиція на нього.
С. Єфімов	Страховий ринок є особливою соціально-економічною структурою, визначеною сферою грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формується попит та пропозиція на нього.
А.К. Шихов	Страховий ринок – це сфера специфічних економічних відносин, що складаються між страхувальниками (застрахованими особами, вигодонабувачами), що мають потребу в силу можливого випадкового настання несприятливих для їх матеріальних, нематеріальних цінностей (благ) у страховому захисті майнових інтересів, і страховиками, що забезпечують його за рахунок використання ними в цих цілях страхових фондів, що формуються зі сплачуваних страхувальниками грошових внесків (страхових премій).
М.М. Сухоруков	Страховий ринок – окрема сфера послуг і специфічних соціально-економічних відносин, що включає в себе сукупність структурно пов'язаних між собою продавців і покупців страхових послуг (страхових продуктів), а також інших учасників страхових відносин, інтереси, потреби і діяльність яких реалізуються згідно з певними правилами і регулюються концепціями контролю, що поділяються учасниками ринкових страхових відносин.

Продовження таблиці А.1

М.В. Жарова	Страховий ринок – це система економічних відносин, що виникають з приводу купівлі-продажу специфічного товару “страхова послуга” в процесі задоволення суспільних потреб у страховому захисті, який реалізується через страховий інтерес.
Н.М. Внукова	Страховий ринок – це складна багатофакторна динамічна система, що становить діалектичну єдність двох систем - внутрішньої системи (страхові продукти, система організації продажу страхових полісів і формування попиту, гнучка система тарифів, власна інфраструктура страховика) і зовнішнього оточення (система взаємодіючих сил, що оточують внутрішню систему ринку і впливають на неї).
М.І. Басаков	Страховий ринок – система економічних відносин, що складає сферу діяльності страховиків та перестраховиків у даній країні, групі країн і міжнародному масштабі.
А.В. Криворучко	Страховий ринок – це сфера фінансово-економічних відносин між страховиками і страхувальниками по наданню страхових послуг і захисту майнових інтересів юридичних осіб і громадян, а також по здійсненню відповідної фінансової діяльності в межах чинного законодавства з боку комерційних страхових компаній і фірм чи державних організацій.
Л.М. Горбач	Страховий ринок – особлива соціально-економічна структура, частина фінансового ринку, сфера грошового обігу, де об’єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формується попит і пропозиція на нього.
В.Й. Плиса	1. Страховий ринок – форма організації грошових відносин з формування та розподілу страхового фонду для забезпечення страхового захисту суспільства. 2. Страховий ринок – сукупність страхових організацій, які беруть участь у наданні відповідних послуг.
Р.Т. Юлдашев	Страховий ринок – система економічних відносин, що виникають з приводу купівлі-продажу страхового покриття в процесі задоволення суспільних потреб в страховому захисті.
Я. Шумелда	Страховий ринок – економічні відносини в межах певної території, в процесі котрих формуються попит, пропозиція і ціна на страхові продукти, укладаються договори страхування та виконуються зобов’язання згідно з ними.
М.С. Жилкіна	Страховий ринок – це економічний механізм, що поєднує інтереси страховиків і страхувальників щодо страхових послуг
І.Ю. Юргенс	Страховий ринок – це ринковий компонент національної системи страхування країни.

ДОДАТОК Б Класифікація учасників страхового ринку

ДОДАТОК В Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка

(таблиця підготовлена та складена за матеріалами Нацкомфінпослуг)

	2015	2016	2017	2018	2019	Темпи приросту			
						2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018
						%	%	%	%
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис. одиниць									
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	109 106,8	61 272,8	70 658,2	77 495,0	80 271,1	-43,8	15,3	9,7	3,6
-зі страховальниками-фізичними особами	106 321,2	42 534,6	66 915,2	72 460,2	73 440,1	-60,0	57,3	8,3	1,4
Кількість договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті	93 322,5	118 198,4	114 824,7	123 582,5	116 652,6	26,7	-2,9	7,6	-5,6
Страхова діяльність, млн. грн									
Валові страхові премії, у тому числі:	29 736,0	35 170,3	43 431,8	49 367,5	53 001,2	18,3	23,5	13,7	7,4
Зі страхування життя	2 159,8	2 756,1	2 913,7	3 906,1	4 623,0	26,0	5,7	34,1	18,4
Валові страхові виплати, у тому числі:	8 100,5	8 839,5	10 536,8	12 863,4	14 338,3	9,1	19,2	22,1	11,5
Зі страхування життя	491,6	418,3	556,3	704,9	575,9	-14,9	33,0	26,7	-18,3
Рівень валових витрат, %	27,2%	25,1%	24,3%	26,1%	27,1%	-	-	-	-
<i>Чисті страхові премії</i>	22 354,9	26 463,8	28 494,4	34 424,3	39 586,0	18,4	7,7	20,8	15,0
<i>Чисті страхові виплати</i>	7 602,8	8 561,0	10 256,8	12 432,6	14 040,5	12,6	19,8	21,2	12,9
Рівень чистих виплат, %	34,0%	32,3%	36,0%	36,1%	35,5%	-	-	-	-

Продовження таблиці В.1

Перестраховання, млн грн									
Сплачено на перестраховання, у тому числі:	9 911,3	12 668,7	18 333,6	17,940,7	16 713,4	27,8	44,7	-2,1	-6,8
-перестраховикам-резидентам	7 381,1	8 706,4	14 937,5	14 943,2	13 415,2	18,0	71,6	0,04	-10,2
Виплати, компенсовані перестраховикам. у тому числі:	1 345,8	1 233,2	1 208,2	2 459,0	2 508,2	-8,4	-2,0	103,5	2,0
-перестраховиками-резидентами	497,7	278,5	280,0	430,8	297,8	-44,0	0,5	53,9	-30,9
-перестраховиками-нерезидентами	848,1	954,7	928,2	2 028,2	2 210,4	12,6	-2,8	118,5	9,0
Отримані страхові премії від перестраховувальників-нерезидентів	12,9	14,2	13,8	44,4	8,9	5,2	-2,8	221,7	-80,0
Страхові резерви, млн грн									
Обсяг сформованих страхових резервів	18 376,3	20 936,7	22 864,4	26 975,6	29 558,8	13,9	9,2	18	9,6
- резерви зі страхування життя	6 889,3	7 828,2	8 389,6	9 335,1	10 273,7	13,6	7,2	11,3	10,1
- технічні резерви	11 487,0	13 108,5	14 474,8	17 640,5	19 285,1	14,1	10,4	21,9	9,3
Активи страховиків та статутний капітал, млн грн									
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1(П(С)БО 2))	60 729,1	56 075,6	57 381,0	63 493,3	63 866,8	-7,7	2,3	10,7	0,6
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	36 418,8	35 071,9	36 084,6	40 666,5	44 609,9	-3,7	2,9	12,7	9,7
Обсяг сплачених статутних капіталів	14 474,8	12 661,6	12 831,3	12 636,6	11 066,1	-12,5	1,3	-1,5	-12,4

ДОДАТОК Г Концепції страхового ринку України

Таблиця Г.1 – Концентрація ринку страхування життя у 2015-2019 роках

Перші страховики	Надходження премій, млн грн					Частка на ринку, %				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Перші 3	936,1	1186,5	1586,6	2122,1	2662,4	42,8	43,0	54,5	54,3	57,6
Перші 10	1921,4	2465,2	2794,7	3783,9	4471,2	87,9	89,4	95,9	96,9	96,7
Перші 20	2164,0	2741,2	2911,0	3904,8	4624,0	99,0	99,5	99,9	100,0	100,0
Перші 50	2186,6	2756,1	2913,7	3904,8	4624,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Усього	2186,6	2756,1	2913,7	3904,8	4624,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Таблиця Г.2 – Концентрація ринку ризикового страхування у 2015-2019 роках

Перші страховики	Надходження премій, млн грн					Частка на ринку, %				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Перші 3	4049,8	6140,8	8641,5	6834,4	6739,4	14,7	18,9	21,3	15,0	13,9
Перші 10	10011,2	14470,8	17751,9	18022,2	18358,0	36,3	44,6	43,8	39,6	37,9
Перші 20	16613,3	20322,2	25501,6	28119,4	29035,2	60,3	62,7	62,9	61,9	60,0
Перші 50	23408,7	27855,6	35651,4	40205,5	42843,6	85,0	85,9	88,0	88,4	88,6
Перші 100	26472,1	31417,7	39547,9	44497,5	47469,0	96,1	96,9	97,6	97,9	98,1
Усього	27549,4	32414,2	40518,1	45461,4	48377,2	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0